

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת בא תשס"ז

לץ תפּה - וּפְתֵי יַעֲרִים

מהי ליצנות?

הכתוב אומר: "לץ תפּה - וּפְתֵי יַעֲרִים" (משלי יט, כה). כשמכים את הלץ על מעשי ליצנותו, הפתי רואה ומחכים ("יערם" - לשון ערמה וחכמה). היכן יש דוגמא לזה? אומרים חז"ל: "לץ תפּה" - אלו פרעה ועמלק שהוכו ע"י ה'; "וּפְתֵי יַעֲרִים" - זה יתרו. "על ידי מכות פרעה ומלחמת עמלק (ברפידים) - החכים יתרו ונתגייר" (רש"י שם, ע"פ המדרש). וקשה: מדוע מכונים פרעה ועמלק בשם "לץ"? היכן מצינו שהתלוצצו או סיפרו בדיחות? בשלמא פרעה, מצינו שמשא אומר לו: "רק אל יספּ פרעה הַתֵּל לבלתי שלח את העם" (שמות ח, כה). כשהבטיח לשלוח את ישראל, כנראה התכוין רק להתבדח. הוא לא התכוין ברצינות. אבל אצל עמלק לא מצינו לכאורה כל ליצנות. מדוע א"כ מכנים אותו חז"ל "לץ"?

כעין זה יש להקשות גם על המשנה. המשנה אומרת: "שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה - הרי זה מושב לצי"ם" (אבות פ"ג מ"ב). המשנה אינה אומרת, שאותם שנים יושבים ומספרים בדיחות זה לזה. יתכן שהם משוחחים על מזג האוויר, או על המצב הבטחוני בארץ, או על מדיניות הממשלה. אף על פי כן, כיון ש"אין ביניהם דברי תורה - הרי זה מושב לצי"ם". [כמובן, אין מדובר במקרה שהשיחה נחוצה לצורך פרנסה או בטחון וכיוצא בזה. אבל אם השיחה איננה נחוצה לצורך כלשהו, אלא נערכת סתם כך לשם שיחה בעלמא, הרי זה מושב לצי"ם]. וקשה: מדוע שיחה כזו היא "מושב לצי"ם"? אפשר היה להבין אם היו מכנים אותה "מושב בטל נים". אבל למה "מושב לצי"ם"? איזו התלוצצות יש כאן?

כדי להשיב על שאלותנו, יש להבין מהו "לץ". לץ איננו בהכרח זה שמספר בדיחות. הרי רבה היה אומר מילתא דבדיחותא לפני כל שיעור שמסר לתלמידיו (שבת ל, ב), וכמובן שהוא לא היה לץ. מהו אפוא לץ? לץ הוא זה שמתייחס לדברים בעלי ערך כאילו היו חסרי ערך. כזה היה פרעה. הוא מזלזל בחיוב להכיר טובה ליוסף - "לא ידע את יוסף" (שמות א, ח) - מזלזל באיסור גזל (שגם בני נח הוזהרו עליו) בהעבירו את בני ישראל ללא תמורה, מזלזל באיסור רציחה כשמצוה להשליך את הילדים ליאור או לשקעם בבניינים, וכשמשא ואהרן באים אליו בשליחות ה' ומצוים עליו לשלח את בני ישראל ממצרים, הוא מודיע שגם את הקב"ה הוא לא מחשיב - "מי ה' אשר אשמע בקלו... לא ידעתי את ה', וגם את ישראל לא אשלח" (שם ה, ב). גם האות שנותנים לו משה ואהרן, כשמטה אהרן בולע את כל התנינים (שם ז, יב, ועי' רש"י שם) - לא משנה אצלו כלום, וגם

מכת דם לא. "ולא שת לבו גם לזאת" (שם, כג). אח"כ הוא כבר מבטיח לשלוח את ישראל, אבל למעשה הוא לא שולח. [לדעת הרמב"ם (פ"ו מהלכ' תשובה ה"ג), במכות האחרונות כבר שלל ממנו הקב"ה את הבחירה, כעונש על רשעתו הגדולה, ומנע ממנו את האפשרות לעשות תשובה ולשלח את ישראל. לדבריו קשה, למה ממשיך ה' לשלוח אליו את משה שוב ושוב לצוות עליו לשלח את ישראל, והרי לא היתה לו כבר בחירה לעשות זאת, ומה הטעם לדבר איתו (עי' ברמב"ם שם שהקשה כן, ועי' מה שתיקן). אבל הרמב"ן (שמות ז, ג בפירוש שני) והספורנו (שם) פירשו, שמה שכתוב "ואני אקשה את לב פרעה" (שם), אין הכוונה שנטלו ממנו את הבחירה, אלא להפך - נתנו לו בחירה! אדם אחר כבר היה מאבד את הבחירה אחרי מכות כאלה, והיה מוכרח לשלוח את ישראל מפתח המכות. על כן הכביד ה' את לב פרעה, כדי שיוכל עדין לבחור אם לשלוח את ישראל לשם שמיים (ולא מפתח המכות), או לא, ופרעה החליט בבחירתו שלא לשלוח. לפי זה לא קשה למה שולח אליו הקב"ה את משה שוב ושוב].

משה מגיע כבר למכה העשירית, ומודיע בדיוק מתי היא תהיה. הוא עומד בחצות ליל י"ד בניסן (ברכות ד, א), ומודיע שבחצות הלילה הבא הקב"ה יכה את כל בכורי מצרים! מה היה על פרעה לעשות? - מה שמנהיג אחראי עושה במצב כזה! מְכַנְסֵי ישיבת ממשלה דחופה, ודן מה לעשות במקרה שדבריו של משה יתגשמו, ולו באופן חלקי. הרי משה הראה את כחו כבר תשע פעמים, כבר "איתמחי גברא" להביא מכות על מצרים, ואם כן יש להקדים רפואה למכה, להקים צַנְתֵי "סהר אדום" לטפל בפצועים, או צותי זק"א לטפל בהרוגים, או לפחות להתפלל לאלהי מצרים!... אבל פרעה אינו עושה אף אחת מן הפעולות הללו. לא ישיבת ממשלה, לא ישיבת מטכ"ל, לא אלילי מצרים, וגם לא סהר אדום. מה הוא כן עושה? הוא הולך לישון! "ויהי בחצי הלילה, וה' הכה כל בכור בארץ מצרים... ויקם פרעה לילה... (שמות יב, כט-ל). "ויקם פרעה - ממיטו" (רש"י שם). תשע מכות כבר עברו! תשע פעמים התקיים כל מה שמשא רבנו אמר! החרטומים כבר מזמן הגיעו למסקנה ש"אצבע אלקים הוא" (שם ח, טו). עבדי פרעה גם הם אומרים לו: "עד מתי יהיה זה לנו למוקש, שלח את האנשים... הטרם תדע כי אבדה מצרים"? (שם י, ז). גם העם המצרי מכיר בגדלותו של משה: "גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם" (שם יא, ג). הבכורות שחוששים למות במכה העשירית - מתמרדים (ילק"ש תהלים תפ"ג). [לכן כתוב "לְמַפָּה מְצָרִים בְּכֹחַ יְהוָה"]

וזוהי גופא ליצנותו של עמלק! כשכל העמים רואים את יד ה' בקריעת ים סוף ומתפעלים, "שמעו עמים ירגזון, חילו אחז יִשְׁבִי פלשת.... אילי מואב יאחזמו רעד, נִמְגֹו כָל יִשְׁבִי כנען" (שם טו, יד-טו), כולם חלים ורועדים מישראל, מבינים שלא כדאי "להתעסק" איתם - לעמלק אין זה נוגע כלל. הוא אינו מחשיב את כל זה, ובא להלחם בישראל ללא מורא. "ולא ירא אלקים" (דברים כה, יח). לא כתוב שלא האמיץ באלקים. הוא מאמין במציאות ה', כפי שהסברנו, אבל אינו ירא ממנו. מדוע? כי הוא לץ! עשר מכות מצרים וניסי קריעת ים סוף - בטלים ומבוטלים אצלו. משה קרע את הים? אז מה! לי זה לא יקרה. אני אצליח להתגבר על ה' ועל ישראל גם יחד. גם אם ה' רוצה לתת תורה לישראל, אני בכוחי ועוצם ידי אצליח למנוע את זה! זהו עמלק, וזוהי ליצנותו. מאמין בה', וחושב שאפשר להתנגד לו בכת.

הַמָּן הַלִּיצוֹן

אותה תופעה מוצאים אח"כ אצל נכדו של עמלק - הלא הוא המן האגגי. כמו עמלק הסבא, גם המן מאמין במציאות ה', אבל חושב שאפשר להתגבר עליו. מנין שהאמין במציאות ה'? - אמרו חז"ל: "כל מקום שנאמר (במגילת אסתר) 'למלך אחשוורוש' - במלך אחשוורוש הכתוב מדבר; וכל מקום שנאמר 'למלך' סתם - משמש קודש וחול" (אסתר ג, סוף י); כלומר, משמש "חול" (כפשוטו), כתואר לַמֶּלֶךְ אחשוורוש, אבל משמש גם "קודש", ורומז למלך מלכי המלכים הקב"ה. וא"כ, כשהמן אומר בלבו: "למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני" (אסתר ו, ו), הכוונה היא שהוא חושב שגם הקב"ה רוצה לתת לו יקר וגדולה. הרי שהמן מאמין במציאות ה'.

אבל למרות שהמן מאמין במציאות ה', הוא סבור שאפשר להתגבר עליו ולהשמיד את עמו נגד רצונו. הוא אומר לאחשוורוש: "כבר זָקֵן הוּא (הקב"ה), ואינו יכול לעשות כלום" (אסתר ז, יג). עם מצרים ה' התמודד, וגם עם סיסרא ושאר שונאי ישראל הוא התמודד בהצלחה, אבל זה היה כשהוא עוד היה צעיר והיה לו כח, אבל היום הוא כבר זקן ואין לו כח, והראיה - שנבוכדנצר הצליח לשרוף את בית המקדש. בימי סנחריב הקב"ה כנראה עוד היה צעיר, וסנחריב לא הצליח לעשות זאת, אבל בימי נבוכדנצר הקב"ה כבר הזדקן, ולכן הצליחו לשרוף את ביתו. הרי שהמן מאמין במציאות ה', ומאמין שה' הצליח נגד פרעה ונגד סיסרא ונגד הסבא עמלק, אבל עכשיו אני אצליח להסתדר עם הקב"ה הזקן... (ח"ו).

וזוהי, כמוכּוּן, ליצנות גמורה, שהגדרתה היא - כפי שהסברנו לעיל - אי הערכה מספקת לענינים הראויים להערכה. המן אינו מעריך כראוי את הדבר הראוי ביותר להערכה - הלא הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו! הוא מייחס לקב"ה זקנה ועיפות - מה שלא שייך אלא אצל קרוצי חומר, ולא אצל הקב"ה שאינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף.

ערכה של תורה

כך הם גם "שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה". גם

(תהלים קלו, י) ולא "לְמַפְּהָ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם"; כי הבכורות היכו במצרים, שסרבו לשלח את ישראל כדי להציל את הבכורים ממיתה. גם פרעה עצמו כבר הבטיח כמה פעמים לשחרר את ישראל מחמת קושי המכות. ובכל זאת בליל מכת בכורות... הוא הולך לישון! לא ידוע אם אמר ברכת "המפיל" או לא, אבל המציאות היא שבשעת חצות הלילה הוא שוכב במיטתו כאילו לא עומד לקרות דבר. אפילו הסקרנות האנושית הטבעית לא מצליחה להשאירו ער, לראות אולי יקרה משהו. "אין מה לדאוג, הכל יהיה בסדר, לא יקרה כלום". אח"כ, בשעת מעשה, "ותהי צעקה גדלה במצרים" (שמות יב, ל) ואז הוא כבר קם. אבל עד אז - אפשר לישון בשקט. אין ממה לחשוש. זוהי ליצנות מוחלטת! כל מה שעבר - כאילו לא היה. שום רושם לא נשאר על פרעה מכל המכות שהיו עד עכשיו!

אחרי שכבר "התעורר" קצת מליצנותו במכת בכורות, וכבר שלח סוף סוף את ישראל - אחרי כמה ימים הוא שוב מתחרט. "מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מִעֵבְרָנוּ" (שם יד, ה). צריך לנסות עוד פעם לשעבד את ישראל. לא לקח שום דבר ללב, עד שבים סוף "ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל" (שם, כה). אינני יודע אם פרעה בעצמו אמר זאת, אך עד שהגיע לים סוף, שום דבר לא משפיע עליו. זהו הלץ הגמור, שמבטל את הכל כעפרא דארעא. שום דבר לא מרשים אותו, גם לא מכת בכורות. הכל כמאן דליתיה דמי.

ליצנותו של עמלק

כך היה גם עמלק. זמן קצר לאחר יציאת מצרים - "יָנִיבֵא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (שם יז, ה). על מה בא עמלק להלחם בישראל? סכסוך קרקעות לא בא בחשבון. ישראל לא יושבים עדין בשום מקום, ואין סיבה לסכסוך כזה בין עמלק לישראל. מה יכולה א"כ להיות הסיבה למלחמה הזו? אומר הפיטן: "רָצוּ שְׁלוֹל מִתַּן לְפִידִים" (פיטן לפרשת זכור). כלומר, עמלק רָצוּ (במלעיל, מלשון 'ריצה') או רָצוּ (במלרע, מלשון 'רצון') למנוע (שְׁלוֹל) את מתן תורה (שניתנה בקולות ובלפידים - שמות כ, טו). לכן בא עמלק להלחם עם ישראל ברפידים, שהיא התחנה האחרונה לפני סיני (עי' שם יז, ה, ושם יט, ב), שם היו עתידים ישראל לקבל את התורה.

והנה, אם עמלק אינו מאמין במציאות ה', למה לו למנוע את "מתן תורה"? מה אכפת לו אם משה ירד מהר סיני עם לוחות אבנים שחרוטים עליהם עשר דברות? הרי הלוחות האלו אינם מעשה אלקים, והמכתב אינו מכתב אלקים שחרות על הלוחות, אלא משה הוא שחצב את הלוחות מאחד הסלעים שָׁפְהוּ, וכתב עליהם מה שכתב! אין להן שום משמעות מיוחדת, ואין סיבה להלחם בזה. רק מי שמאמין במציאותו של בורא עולם, ומבין שה' עומד לתת מתנה יקרת ערך לישראל, שתיצור עם נבחר שדרכו נוגדת את דרכו של עמלק - רק לו יש סיבה לבוא ולנסות למנוע את הדבר. על כרחנו אפוא, שעמלק מאמין בה', ולכן הוא בא להלחם.

האם לא כדאי במחיר כזה לעבוד קצת?! במחיר כזה, אפילו ההסתדרות היתה מסכימה לעבוד שעות נוספות!... לכן, מי שיושב ובטל מהתורה, הוא לץ, כי אין לו הערכה מספקת לתורה. לא חושב שירוויח כלום. חושב "להרוג" את הזמן, ובאמת לא את הזמן הוא הורג אלא את עצמו, כי הזמן הוא החיים, והמבטל את הזמן - הורג חלק מהחיים שלו. התורה אומרת: "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א). מה פירוש "בא בימים"? שבא עם כל הימים שלו כשהם שלמים, לא בזבו אף רגע אחד מהם לריק. מי שאינו עושה כך, יכול להמצא בעולם הזה מאה ועשרים שנה, וכשיגיע לעולם הבא יראה שבידיו עשרים או שלושים שנות "חיים" בלבד, כי את שאר השנים בזבו לריק. צריך להשתדל להגיע אל העוה"ב עם כל הימים שלנו, לא לבזבו אותם לריק. כמובן, אדם צריך לפעמים לנוח, אבל כשהוא לא צריך לנוח, אלא סתם לא אכפת לו הלימוד, זה חמור מאד. זהו "דבר ה' פְּנָה", "שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק", והעונש על זה הוא - "הַפְּנֵת תִּפְנֵת הנפש והעונש על זה הוא - "הַפְּנֵת תִּפְנֵת הנפש והוא עוֹנֵה כָּה" ח"ו.

החפץ חיים הרי אמר בזה משל יפה, על מלך שהלך להתרחץ בים וכמעט טבע. עבר שם כושי אחד והציל אותו. רצה המלך לגמול לכושי חסד כמפעלו - צוה לתת לו שק ולהכניסו למשך שעה אחת לאוצר המלכות (שהיו שם אבנים יקרות), וכל מה שיכניס לשק באותה שעה יהיה שלו! הכושי לא הבין בדיוק מה אמרו לו, וסבר שבמקום להכיר לו טובה, נותנים לו עבודה קשה, לסחוב שק מלא אבנים. החליט לבזבו את הזמן. הכניס כמה אבנים לשק (שלא יאשימו אותו שלא עשה כלום...), וכעבור שעה יצא עם שק כמעט ריק, כשהוא שמח בלבו: סוף סוף מוציאים אותי לחופש מכאן!... הגיע לכפר, וסיפר לכולם איך הצליח להערים על המלך הרשע, ולהתחמק מן המשימה הכבדה שהטיל עליו. אמרו לו: "שוטה שבעולם! אם היית עושה כדבר המלך וממלא את השק באבנים, הרי אתה ובניך ובני בניך חיים הייתם מן האבנים הללו עד סוף כל הדורות! טעות מרה עשית, שלקחת אבנים מעטות כל כך שאינן שוות הרבה". כך גם הקב"ה, שולח אותנו לעוה"ז עם שק, למלא אותו בתורה ובמצוות, כדי שנבוא עמו לעוה"ב ונחיה ממנו חיי נצח. ואולם האדם מתעצל ואינו ממלא את השק, שמח על כל הזדמנות להפטר מן העבודה. עכשיו יש לו פטור מללמוד תורה כי הוא צריך לאכול, ועכשיו הוא צריך לישון, ועכשיו הוא צריך משהו אחר - העיקר לא ללמוד. כך אנו, מוותרים על מרגליות יקרות תמורת זכויות שבורות. זוהי הליצנות שבנו, שאיננו מעריכים כראוי את התורה ואת המצוות - ממלאים את השק שלנו בשטויות ובדברים חסרי ערך, במקום בתורה ובמצוות.

לימוד תנ"ך בליצנות

הן הן הדברים בנוגע למי שלועג ח"ו לחכמי ישראל - לא יודע מהו כבוד התורה, לא יודע לכבד את החכמים, ולא יודע לכבד את הנביאים. זהו הלץ שעליו אמרו חז"ל את כל הדברים הנוראים על כת ליצים (סוטה מב, א), מפני שאינו

הם ליצים, מפני שגם הם מתייחסים לדבר חשוב ובעל ערך מאין כמותו - לתורה הקדושה - כאילו היתה חסרת ערך ח"ו. אם היו מבינים את ערך התורה - היו משוחחים בדברי תורה, ולא "שורפים" זמן בשיחה בטלה על מזג האוויר או דבר אחר. אדם שרואה שק מלא בשטרות כסף (שאינן בהם איסור גניבה, כגון של הפקר) ואינו טורח לקחת מהם לעצמו מלוא חפנים, מגלה דעתו שאין לשטרות אלו כל ערך בעיניו. כנראה הוא סבור שהם שייכים למדינה שפשטה את הרגל וכיו"ב. כך גם מי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק, הרי הוא מראה בזה שאינו מבין כמה רב הוא השכר עבור לימוד תורה; אם היו חושבים שעבור כל מילה של תורה משלמים אלף שקל, הרי כבר אז היה כדאי ללמוד, כל שכן שהשכר הוא הרבה יותר מזה, שכן "תלמוד תורה כנגד כולם" (פאה פ"א מ"א). לכן אמרו חז"ל: "כי דבר ה' פְּנָה" (במדבר טו, לא) - זה מי "שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק" (סנה' צט, א), והעונש על זה הוא - "הַפְּנֵת תִּפְנֵת הנפש והוא עוֹנֵה כָּה" (במדבר שם), הַפְּנֵת בעוה"ז, תִּפְנֵת לעוה"ב (סנה' שם). למה עונש חמור כזה? כי אם יש באפשרותך לעסוק בתורה ואינך עוסק, הרי זה ביזוי דבר ה'. אתה מוריד את ערך התורה, ומשווה אותה לאין ואפס. במקום לעסוק בדברי תורה שמעלים את מדרגת נשמתך ומנחילים לך חיי עוה"ב, אתה יושב ועוסק בדברים בטלים - הרי זה מראה שאתה לץ גמור, שאינך מחשיב את התורה. ואם מצאת גם חברותא לענין זה, הרי זה כבר "מושב ליצים".

איננו יודעים עד כמה רב הוא השכר עבור תלמוד תורה! שכר תלמוד תורה הוא חיי עולם הבא, ובעוה"ז אין לנו כלים להבין מה הם חיי עוה"ב. ובכל זאת, כדי לקרב מעט את הדברים אל עולם המושגים שלנו, ננסה לחשב מהו גובה השכר עבור תלמוד תורה בשקלים או בדולרים!... בין הדברים שמוזכרים בברייתא, כ"דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא", מופיעה גם מצנת ביקור חולים. מהו ביקור חולים? ביקור חולים איננו רק לשאול את החולה "מה שלומך" ולאחל לו רפואה שלמה. ביקור חולים כולל גם לדאוג לחולה לרופא מומחה או לאחות צמודה אם הוא צריך לכן, להטיסו לחו"ל לניתוח במידת הצורך ולדאוג לכל הסידורים הנצרכים לזה - הוצאות "ביקור חולים" עלולות אפוא להסתכם במאות אלפי שקלים. כך גם בנוגע למצנת "הכנסת כלה" המוזכרת בברייתא. "הכנסת כלה" זה לא רק לרקוד קצת בחתונה ולאכול שם רבע עוף. "הכנסת כלה" כוללת גם קניית דירה לכלה, קניית רהיטים, קניית בגדים, מכונת כביסה וכל שאר הדברים שהכלה צריכה, וכן לדאוג לאולם ותזמורת וכו' - גם כאן עשויות ההוצאות להסתכם במאות אלפי שקלים. והנה, ברור שהשכר שהקב"ה משלם לאדם עבור מצנה שעשה, אינו פחות מן ההוצאה שהוציא עבורה. נמצא אפוא, שהשכר עבור ביקור חולים והכנסת כלה, איננו פחות מערך של כמה מאות אלפי שקלים. ואם "תלמוד תורה כנגד כולם", פירושו של דבר הוא שהשכר עבור כל פעם שאנו מקיימים מצנת תלמוד תורה, ואפילו בשיעור הקטן ביותר, מגיע לכמה מאות אלפי שקלים!

כל התנ"ך מלמד אותנו כמה עצום הוא המרחק בין קדושה לעברות כאלה! ממילא, מי שחושב שאפשר להכשל בעבירות חמורות ובתאוות שפלות, ויחד עם זה להכתב על אבני החושן והאפוד לזכרון לפני ה', להיות מליץ יושר על עם ישראל - אינו אלא טועה בכל התורה כולה! ליצנות אחת גדולה, ללמוד תנ"ך בצורה כזו. צריך להזהר מאד לא להיות מהליצנים האלה, שאין אצלם שום משקל לעבירות. כן לומד, לא לומד, קצת שומר שבת וקצת מחלל שבת, כי אינו בקי בהלכות שבת, מה זה משנה? הכל אותו דבר... זוהי הליצנות הגמורה. צריכים לדעת שהדברים עומדים ברומם של עולם, שאין לנו כלל כלים למדוד את גודל היקר של דברי תורה, את גודל היקר של חכמי ישראל, את גודל היקר של השבת ושל שאר מצוות התורה. צריכים לדעת, שה' נטע בתוכנו חיי עולם, ו"עולם" - זה הרבה יותר מחמשת אלפים שנה. אפילו יותר ממליון שנה! "עולם" זה נצח! כלי שכלנו דלים מלתפוס את מלוא המשמעות, מה הוא נצח. אנו יודעים מה זה שנה, מה הן אלף שנים - השכל יכול איכשהו לדמיון, מה הן אלף שנים. אבל נצח - אף אחד לא יכול אפילו לדמיון מה זה! והתורה היא נצח, היא חיי עולם שה' נטע בתוכנו. צריך להבין את ערכם של הדברים. לא להיות לץ.

"וּפְתֵי יַעֲרִם" - זה יתרו

"לץ תִּפְּהָ - וּפְתֵי יַעֲרִם". יתרו לוקח ללב. הוא רואה מה קרה למצרים, מה קרה לעמלק, והוא מבין במה צריך לבחור - צריך לבחור להיות עם ישראל. לוותר על כל מה שיש במדיין, וללכת "אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא (משה) חֲנָה שָׁם הָרֵי הָאֱלֹקִים" (שמות יח, ה). יש מחלוקת בפסוק מוטעם זה. לפי מה שנרפס בחומשים שלנו, "אֶל הַמִּדְבָּר" מוטעם בזקף קטן. אבל לפי גירסה אחרת, "אֶל הַמִּדְבָּר" מוטעם ברביעי, "אֲשֶׁר הוּא חֲנָה שָׁם" - בטפחא, "הר האלקים" - סוף פסוק. מה ההבדל בין הגירסאות? - ההבדל הוא, להיכן נצמדות המילים "אֲשֶׁר הוּא חֲנָה שָׁם". האם הן נצמדות ל"הר האלקים" (לפי הגירסה שבדפוסים), או ל"אֶל הַמִּדְבָּר" (לפי הגירסה האחרת). לפי הפשט נראה לכאורה כמו האפשרות השניה, ולפי זה יש להבין את הפסוק כך: "אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֲנָה שָׁם", ואיזה מדבר הוא זה? - הר האלקים. אבל חושבני שבכוונה הפסוק אינו כך, לפחות לפי הגירסה שבחומשים שלנו, ולפי זה הפסוק מדבר על שני דברים מנוגדים שעומדים זה מול זה: מצד אחד יתרו צריך ללכת "אֶל הַמִּדְבָּר", לוותר על כל הטוב של ארץ מדיין, וללכת למקום שאין בו לחם ואין בו מים, אבל מצד שני - "אֲשֶׁר הוּא חֲנָה שָׁם הָרֵי הָאֱלֹקִים"! שם נמצא משה, ושם נמצאת השכינה! בניגוד ללצים שבתחילת הפסוק (פרעה ועמלק) שאינם יודעים להעריך שום דבר, יתרו הוא ה"פְּתֵי יַעֲרִים", יודע להעריך מה שראוי להערכה, ומבין שכל טוב מדיין הוא אין ואפס. כדאי ללכת אל המדבר, בלי לחם ובלי מים, ובלבד שיהיה קרוב למשה רבינו ולהר האלקים. זוהי ערמה שגם אנו צריכים ללמוד, ובזה נזכה לחיי העולם הבא, אמן.

מחשיב את מי שצריך להחשיב. קוראים את התנ"ך, ולא מסתכלים עליו במבט של חז"ל. קוראים שפלוני חטא, ופלוני חטא, וחושבים שאפשר למדוד את אישי התנ"ך כמו שמודדים אנשים מהרחוב. לא מבינים שיש כאן עסק עם עמודי עולם! גם אם התורה מותחת ביקורת בנקודה מסויימת על ראובן, למשל, הרי אחרי הכל הוא עדיין מהשבטים הקדושים, שהכהן הגדול נושא את שמותם על כתפיו ועל לבו (שמות כח, יב; ושם, כט) כדי "שיהא רואה הקב"ה השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם" (רש"י שם, יב). כמו אזני שמעתי פעם יהודי דתי אומר: "אני יותר טוב מדוד המלך! דוד המלך הרג אדם ולקח אשת איש - ואני ב"ה לא הרגתי שום אדם, ולא לקחתי אשת איש". לא מבינים מיהו דוד המלך! מסתכלים על דוד המלך כעל אדם מהרחוב! שדוד המלך חיבר את ספר תהילים שכל יהודי אומר, ושכחות נענים הרבה פעמים - בזה הוא לא מתחשב. ובגדלות הנוראה של דוד המלך, שהקב"ה משבח אותו כל כך על רצונו לבנות את בית המקדש - גם בזה הוא לא מתחשב. והקב"ה כרת ברית עם דוד, שהמלכות תהיה לבית דוד לעולם, ושהמשיח יהיה במהרה בימינו מבית דוד - לכל זה אין משקל אצלו. דוד היה פרא אדם, וזהו זה. זוהי ליצנות נוראה, לבטל כל ערך, ולא להסתכל על שום דבר ברצינות.

"כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה" (שבת נה, ב), אין הכוונה שהוא טועה רק בהבנת פרשת דוד וכת שבע, אלא בכל גישתו לתורה הוא טועה! את כל התנ"ך מתחילתו ועד סופו הוא לא הבין! לא הבין מה זה חטא, וממילא לא הבין שעם חטאים חמורים כפי שמיוחסים לכאורה לדוד, לא יתכן שתשרה עליו רוח הקודש (עי' רש"י מגילה יד, א ד"ה נבואה, שדוד המלך הוא אחד מארבעים ושמונה נביאים שנבואתם הוצרכה לדורות). לא מבינים ש"אין הנבואה חלה אלא על... גבור במדותיו, שלא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר שבעולם, אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד" (רמב"ם הלכ' יסודי התורה פ"ז ה"א). חושבים שבערב אפשר לחטוא באשת איש, בבוקר עושים קצת תשובה, והכל נשכח. אפשר כבר לחבר מזמור תהילים. לא מבינים את דקדוק הדין על כל מעשה ומעשה שאדם עושה. ישעיהו הנביא נכשל בדיבור קל, ולאחר כשמונים שנה הוא נהרג ע"י מנשה מלך יהודה ע"י פגיעה בפיו, בגלל אותו חטא קל שחטא בפיו, שפינה את ישראל בכינוי בלתי מכובד! (עי' יבמות מט, ב) שמונים שנה של סבל ורדיפות שעברו עליו מאז שחטא (עי' ישעיהו נ, ו), ושמונים תעניות יום הכפורים שעברו מאז, ובהם נעשה שעיר המשתלח המכפר על עבירות קלות אפילו בלי תשובה (רמב"ם הלכ' תשובה פ"א ה"ב), וכל שכן עם תשובה (וישעיהו ודאי עשה תשובה) - כל אלו לא הספיקו לתקן ולמחוק את חטאו של ישעיהו לגמרי. הרי שאפילו חטא קל כמו זה של ישעיהו קשה לתקן באופן מוחלט. וכאן חושבים שאפשר להכשל בעבירות חמורות שבחמורות, ויחד עם זה להיות "משיח אלקי יעקב וְנָעִים זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל" (שמ"ב כג, א), ולחבר את ספר תהילים. ככה זה כשלא מבינים מה זה עבירה ומה זה קדושה.